

Nr 17

**Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ransonering av stadsgas;
given den 25 januari 1974**

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden, föreslå riksdagen att bifalla det förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

CARL GUSTAF

KJELL-OLOF FELDT

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås som komplettering till allmänna ransoneringslagen (1954:280) en tidsbegränsad lag, som bl. a. gör det möjligt att vid ransonering av stadsgas ta ut en särskild avgift när för mycket gas förbrukats.

Förslag till Lag om ransonerung av stadsgas

Härigenom förordnas följande.

1 § Föreskrives med stöd av allmänna ransoneringslagen (1954:280) reglering i fråga om stadsgas, skall ägare eller innehavare av gasverk vidtaga åtgärder för regleringens genomförande enligt anvisningar av myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer.

Förbrukare av stadsgas och förvaltare av fastighet får av myndighet som avses i första stycket åläggas avläsnings- och uppgiftsskyldighet.

2 § Kungl. Maj:t kan vid reglering som avses i 1 § förordna, att förbrukare av stadsgas, som tagit ut mer gas än han har rätt till, skall erlägga särskild avgift, överruttagningsavgift, för den mängd gas som uttagits utöver den medgivna.

Överruttagningsavgift utgår enligt grunder, som Kungl. Maj:t bestämmer, och tillfaller staten.

Föreligger särskilda skäl, kan Kungl. Maj:t befria förbrukare från påförd överruttagningsavgift.

Överruttagningsavgift uppbares och redovisas enligt bestämmelser som Kungl. Maj:t meddelar.

3 § Underlåter förbrukare att i föreskriven ordning erlägga överruttagningsavgift, får myndighet som avses i 1 § besluta att han skall avstängas från uttagning av stadsgas under viss tid. Har sådant beslut meddelats, skall ägaren eller innehavaren av gasverket avstänga förbrukaren i enlighet med beslutet.

4 § Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet underlåter att fullgöra vad som bestämts av myndighet enligt 1 § eller 3 § andra punkten dömes till böter eller fängelse i högst sex månader.

Till samma straff dömes den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet lämnar felaktig uppgift vid fullgörandet av skyldighet som avses i 1 § andra stycket, om ej gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

5 § Bestämmelserna i denna lag om ägare eller innehavare av gasverk skall i fråga om kommunalt gasverk tillämpas på föreståndaren.

Denna lag träder i kraft dagen efter den då lagen enligt därpå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling och gäller till utgången av november 1974.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 25 januari 1974.

Närvarande: statsministern PALMF., statsråden STRÄNG, HOLMQVIST, ASPLING, GEIJER, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON, FELDT, SIGURDSEN, GUSTAFSSON, ZACHRISSON, LEIJON, HJELM-WALLÉN.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Feldt, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *viss lagstiftning angående ransonerings av stadsgas* och anför.

Bränslenämnden har i framställning den 8 januari 1974 anhållit om lagstiftning som möjliggör dels att s. k. överuttagningsavgift kan tas ut vid stadsgasransonerings, dels att avläsnings- och uppgiftsskyldighet kan åläggas i samband med sådan ransonerings. Som bakgrund härtill framhåller nämnden att det - med hänsyn till att olje- och elransoneringsarna kan medföra ökad förbrukning av stadsgas utöver verkens produktions- och leveranskapacitet och med hänsyn till det osäkra försörjningsläget vad gäller råvaror för stadsgasframställning - synes ofrånkomligt att snart införa någon form av kvotransonerings beträffande stadsgasen. För att en sådan ransonerings skall få avsedd effekt krävs enligt nämndens mening att förbrukare som förbrukar mer gas än han har rätt till kan förpliktas erlagga s. k. överuttagningsavgift för den stadsgas han förbrukat utöver den medgivna. Svenska gasföreningen har i skrivelse den 14 januari 1974 meddelat, att föreningen inte har något att erinra mot de framlagda förslagen.

Under andra världskriget gällde i Sverige lagen (1941:925) om reglering av förbrukningen av elektrisk kraft och gas. Den gällde till en början t. o. m. den 30 juni 1943, men giltighetstiden förlängdes sedermera med ett år i sänder, sista gången t. o. m. den 30 juni 1949. Med stöd av denna lag kunde Kungl. Maj:t, eller efter bemyndigande av Kungl. Maj:t statens bränslekommission, meddela föreskrift om fördelningen och användningen i övrigt av gas alstrad vid gasverk, om tillgången på gas inte förslog för att tillgodose behovet. Kungl. Maj:t kunde vidare förordna, att förbrukare skulle vara skyldig att erlagga en överförbrukningsavgift, om han tog ut större gasmängd än han hade rätt till enligt meddelad föreskrift. Behov av att tillämpa lagen på gasområdet uppstod först från hösten 1944. Föreskrifter utfärdades om inskränkningar i rätten att använda gas för vissa ändamål, bl. a. för beredning av varmvatten. Allmän gasransonerings infördes med stöd av lagen genom kungörelse den 6 april 1945. Ransoneringsen hävdes slutligt från den 17 december 1946.

Numera kan bestämmelser om reglering av stadsgas utfärdas med stöd av allmänna ransoneringslagen (1954:280). I kungörelsen (1973:1077) om tillämpning av allmänna ransoneringslagen har Kungl. Maj:t med

riksdagens samtycke (prop. 1973:203, FöU 1973:28, rskr 1973:367) förordnat, att 2–5 §§ i lagen skall äga tillämpning t. o. m. den 30 november 1974. Kungörelsen (1973:1080) om ransonering av flytande bränsle, m. m. innehåller regleringsföreskrifter, som även avser stadsgas. I 2 § kungörelsen föreskrivs, att bl. a. stadsgas får saluhållas, utbudas mot vederlag, överlåtas, förvärvas eller användas endast enligt bestämmelserna i kungörelsen eller av bränslenämnden i övrigt givna föreskrifter. Med stöd härav har bränslenämnden meddelat vissa föreskrifter avseende användning av stadsgas, bl. a. om förbud att använda sådan gas för uppvärmning av bostad i vissa fall.

Överträdelse av bestämmelser utfärdade med stöd av allmänna ransoneringslagen medför ansvar. Däremot saknas möjlighet att föreskriva annan påföljd.

Stadsgas förekommer f. n. i tolv svenska kommuner, nämligen Eskilstuna, Göteborg, Helsingborg, Karlskrona, Landskrona, Lund, Malmö, Norrköping, Stockholm, Västerås, Ystad och Örebro. Det totala antalet abonnenter är ca 408 000 med en sammanlagd förbrukning av ca 270 milj. m³ per år. Mer än hälften av såväl antalet abonnenter som förbrukningen hänför sig till Stockholm. Till Göteborg hänför sig ca 20 % och till Malmö ca 10 %. Flertalet abonnenter – ca 390 000 – är hushåll, där gasen används för matlagning. Dessas sammanlagda förbrukning uppgår dock endast till omkring 70 milj. m³ per år. En andra grupp omfattande ca 15 000 abonnenter använder gas för värmeändamål, t. ex. för varmvattenberedning eller uppvärmning av villor, och har en årsförbrukning på ca 100 milj. m³. Resterande ca 3 000 abonnenter finns inom industri och hantverk och har en årlig förbrukning av omkring 100 milj. m³. Tio av de berörda kommunerna har egen produktion av stadsgas, medan två får gas från närbelägna kommuner. Samtliga gasverk är numera helt beroende av mineraloljeprodukter för sin råvaruförsörjning. Som råvaror förbrukar gasverken årligen omkring 109 000 ton lättbensin och 23 500 ton gasol. Om inte situationen på oljemarknaden försämrats, beräknar gasverken att förefintliga lager och utlovade leveranser av lättbensin bör täcka behovet t. o. m. april 1974 för att upprätthålla en gasproduktion av normal omfattning. När det gäller tiden därefter samt i fråga om gasol är läget mera ovisst.

Efterfrågan på stadsgas ökar med all sannolikhet kraftigt i och med att restriktioner för olje- och elförbrukningen genomförs genom att de konsumenter som har möjlighet till detta söker ersätta de båda andra värmekällorna med gas. Tecken härpå har redan iakttagits. Under tiden för den sparkampanj för energi som bedrivits i december 1973 har en ökning av gasförbrukningen noterats, vilken för Stockholms del beräknats till ca 10 % över den normala. Särskilt bedöms att ett varmvattenförbud skulle medföra risk för väsentligt ökad gasförbrukning. Möjligheterna att möta en hastigt ökad gasförbrukning är begränsade. Skulle en köldperiod infalla samtidigt med ett varmvattenslopp bedöms allvarliga distributionsstörningar kunna uppstå. Det är således möjligt, att restriktioner

tioner för olje- och elförbrukningen måste kompletteras med en effektiv reglering också av stadsgasförbrukningen. Jag anser, att vår beredskap att snabbt genomföra en sådan bör höjas.

Allmänna ransoneringslagen gäller förnödenheter av alla slag och kan således i och för sig användas för att genomföra en gasransonering. Med stöd av lagen kan föreskrivas bl. a., att förnödenhet får användas endast för de ändamål, på de villkor och med de begränsningar som föreskrivs av Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer. Den som överträder föreskrift eller villkor som meddelats med stöd av lagen kan dömas till dagsböter eller fängelse i högst sex månader. En effektiv ransonerings av gas kan emellertid knappast erhållas med mindre möjligheter finns att ålägga förbrukare, som tagit ut mer gas än de haft rätt till enligt meddelade föreskrifter, att erlägga särskild avgift. Jag förordar därför, att riksdagen föreläggs ett förslag till lag, varigenom de befogenheter allmänna ransoneringslagen ger kompletteras med möjligheter att ta ut sådan överuttagningsavgift. Lagen bör härutöver innehålla föreskrifter om avläsnings- och uppgiftsskyldighet för förbrukare samt vissa straffbestämmelser. Lagen kommer därmed i väsentliga avseenden att överensstämma såväl med de regler som gällde för gasransoneringen under 1940-talet, som med den nu gällande lagen (1973:901) om reglering av förbrukningen av elektrisk kraft. Lagen bör träda i kraft så snart som möjligt och gälla så länge allmänna ransoneringslagen äger tillämpning, dvs. till utgången av november 1974.

Med hänsyn till lagstiftningens karaktär följer av allmänna regler att i lagen föreskrivna avgifter kan tas ut och straff utmätas även efter det att lagen upphört att gälla, om överträdelse ägt rum under den tid lagen gällde.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att antaga inom handelsdepartementet upprättat förslag till lag om ransonerings av stadsgas.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gunnel Anderson

